משנה · אחרונים · עיקר תוספות יום טוב · סדר נזיקין

עיקר תוספות יום טוב על משנה עבודה זרה

משולם בן יואל כץ, רבי יום טוב ליפמן הלר הלוי

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

עיקר תוספות יום טוב על משנה עבודה זרה

משולם בן יואל כץ, רבי יום טוב ליפמן הלר הלוי

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/עיקר-תוספות-יום-טוב-על-משנה-עבודה-זרה/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה 39-202611200317v של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
משנה א 4
משנה ב 4
משנה ג 4
משנה ד 5
משנה ה 5
משנה ז 5
משנה ח 5
משנה ט 6
פרק ב 7
משנה א 7
משנה ב 7
משנה ג 7
משנה ד 8
משנה ה 8
משנה ו 9
משנה ז 9
פרק ג 10
משנה א 10
משנה ב 10
משנה ג 10
משנה ד 11
משנה ה 11
משנה ו 11
משנה ז 12
משנה ח 12
משנה ט 13
משנה י 13
פרק ד 13
משנה א 13
משנה ב 14
משנה ג 14
משנה ד 14
משנה ה 14
משנה ו 15
משנה ז 15
משנה ח 15
משנה ט 15
משנה י 16
משנה יא 16
משנה יב 17
פרק ה 17
משנה א 17
משנה ב 17
משנה ג 18
משנה ד 18
משנה ה 18
משנה ו 18
משנה ז 19
משנה ח 19
משנה ט 20
משנה י 20
משנה יא 20
משנה יב 20

פרק א

משנה א

א **שֶׁל גּוֹיִם**. עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה. וְעַיֵּן בְּפֵרוּשׁ הָרַ"ב מִשְׁנָה ב':

ב **שִׁלְשָׁה יָמִים**. דִּלְהָכִין צָרְכֵי הַקָּרְבָּה (עַיֵּן פֶּרֶק ה' דְּחֻלִּין מִשְׁנָה ג') צָרִיךְ שְׁלֹשָׁה יָמִים. הִלְכָךְ אָסוּר לְשָׁאת וְלָתֵת כּוּ', מִשּׁוּם דְּשֵׁם עֲבוֹדָה זָרָה שָׁגוּר בְּפִיו וְאָזֵיל וּמוֹדֶה. גְּמָרָא. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ג וְעֵבֶר יִשְׂרָאֵל מִשּׁוּם לֹא יִשָּׁמַע עַל פִּיךָ. רַשְׁ"י. כְּלוֹמַר לֹא יִשָּׁמַע בִּגְרָם שֶׁלְּךָ. הָרַ"ן:

ד **וְלִשְׁאֹל**. שֶׁהַנָּכְרִי יִשְׁמַח כְּשֶׁיִּשְׂרָאֵל צָרִיךְ לוֹ. וּבַגְּמָרָא עֲבִיד צְרִיכוּתָא:

ה **לְהַלְוֹתָן**. פֵּרֵשׁ רַבֵּנוּ תָּם דַּוְקָא בְּחִנָּם, אֲבָל בְּרִבִּית שָׁרֵי. מִשּׁוּם דְּמִצְטַעֵר טוּבָא, כִּדְאָמְרִינַן בְּקִדּוּשִׁין דַּף כ', לְזַבֵּין אֱינִישׁ בְּרַתֵּיהּ וְלֹא לוֹזִיף בְּרִבִּית:

משנה ב

ו **וַחֲכָמִים אוֹמְרִים כּוּ'**. חֲכָמִים הַיְנוּ תַּנָּא קַמָּא. הֵן בְּלֹא אֵידֵיהֶן אֵיכָא בֵּינַיְהוּ. תַּנָּא קַמָּא סָבַר הֵן בְּלֹא אֵידֵיהֶן, וְרַבָּנָן בְּתְרַאֵי סָבְרֵי הֵן וְאֵידֵיהֶן. וְאִי בָּעֵית אֵימָא כּוּ'. גְּמָרָא:

ז לְשׁוֹן הָרַמְבַּ"ם בְּמִשְׁנָה ד', אֲבָל אֲנַחְנוּ אֲנוּסִים, וְנִתְקַיֵּם בָּנוּ מַה שֶּׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים ד) וַעֲבַדְתֶּם שָׁם אֱלֹהִים עֵץ וָאֶבֶן. עַד כָּאן:

ח **לְאַחַר אֵידֵיהֶן מֻתָּר**. וְהַאִידָנָא מֻתָּר לִשְׁאֹת וְלָתֵת עִם הָעַמִּים אֲשֶׁר אֲנַחְנוּ יוֹשְׁבִים בֵּינֵיהֶם, דְּכָל הָנֵי דְּאִתְּסְרוּ בְּזוֹ הַמַּסֶּכֶת מִיֵּרֵי בְּעוֹבְדֵי אֱלִילִים וַעֲבוֹדָה זָרָה מַמָּשׁ. וְאֵלּוּ הַגּוֹיִים לֹא עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה מַמָּשׁ הֵם, כְּלוֹמַר שֶׁאֵינָם יוֹדְעִים בְּטִיב עֲבוֹדָה זָרָה כָּל כָּךְ, וְכִדְאָמְרִינַן בְּפֶרֶק קַמָּא דְּחֻלִּין דַּף י"ג ב', גּוֹיִים שֶׁבְּחוּץ לָאָרֶץ לָאו עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה הֵם, אֶלָּא מִנְהַג אֲבוֹתֵיהֶם בִּידֵיהֶם. בֵּית יוֹסֵף סוֹף סִימָן קמ"ח:

משנה ג

ט גְּמָרָא. וְנִרְאֶה דְּמִשּׁוּם שֶׁאֵלּוּ הַשִּׁמְנָה יָמִים שֶׁאַחַר הַתְּקוּפָה עֲשָׂה אוֹתָן יָמִים טוֹבִים קֹדֶם שֶׁעֲשָׂה לְאוֹתָן שֶׁקֹּדֶם הַתְּקוּפָה, שֶׁלֹּא עֲשָׂאָן אֶלָּא לְשָׁנָה הַבָּאָה, לְפִיכָךְ הִקְדִּימָן לִשְׁנוֹת, קַלֶּנְדָּא קֹדֶם סְטַרְנוּרָא. וּבִירוּשְׁלְמִי כֵּיוָן דַּחֲזָא אַיְמָמָא אָמַר קַלֶּנְדָּא. קַלֶּן דִּיא"וֹ. וְנִרְאֶה לִי כִּי קַלֶּן הוּא לְשׁוֹן שְׂרָרָה וּגְדֻלָּה. כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הָרַ"ב פֶּרֶק ד' דְּסֻכָּה מִשְׁנָה ה', קַלֶּנְיָא חָפְשִׁי מִמַּס, וְאֵין לְךָ חָפְשִׁי כְּמֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְהוּא דִּיא"וֹ, שֶׁבִּלְשׁוֹן יָוָן קוֹרִין אֱלוֹהַ דִּיא"וֹ. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

י בִּלְשׁוֹן יָוָן הוּא קָרַט, לְשׁוֹן תְּפִיסָה. תּוֹסָפוֹת:

יא בַּגְּמָרָא, גְּנִיסֵי מַלְכוּת, פֵּרוּשׁ תַּכְסִיסֵי מַלְכוּת. עָרוּךְ:

יב **וּבְלוֹרִיתוֹ**. פֵּרוּשׁ צִיצִית שֶׁל שֵׂעָר. עָרוּךְ:

משנה ד

יג **לְשָׁם**. לְאוֹתָהּ הָעִיר בְּיוֹם עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁלָּהֶם לְסַפֵּר עִם אֶחָד מִבְּנֵי הָעִיר. רַשְׁ"י:

יד **אֲסוּרוֹת**. מִשּׁוּם דְּנֶהֱנֶה מִשֶּׁל עֲבוֹדָה זָרָה אָסוּר, כִּדְכְתִיב [דְּבָרִים יג] וְלֹא יִדְבַּק בְּיָדְךָ מְאוּמָה מִן הַחֵרֶם, כָּל שֶׁכֵּן לִמְהַנֶּה לַעֲבוֹדָה זָרָה דְּאָסוּר. הַר"ן:

טו וְאִי מִשּׁוּם דְּנוֹשֵׂא וְנוֹתֵן בְּיוֹם אִידָם, הָנֵי מִלֵּי לְזַבּוֹנֵי לְהוּ, דִּלְמָא מְזַבֵּן לֵיהּ בְּהֵמָה וְאָזֵיל וּמַקְרִיב לַהּ לַעֲבוֹדָה זָרָה. אִי נַמִּי דֶּרֶךְ לוֹקֵחַ לִהְיוֹת שָׂמֵחַ וְאָזֵיל וּמוֹדֶה. אֲבָל לְמִזְבַּן מִנֵּיהּ דָּבָר הַמִּתְקַיֵּם שָׁרֵי, דִּסְתָם מוֹכֵר עָצֵב הוּא. רַשְׁ"י. וְאַף עַל פִּי שֶׁהָרַ"ב פֵּרֵשׁ בְּרֵישׁ פִּרְקִין לִמְכֹּר וְלִקְנוֹת, לֹא קַשְׁיָא כִּדְפֵרֵשׁ הָרֹא"שׁ דִּלְרַשְׁ"י יֵשׁ בִּמְכִירָה צַד אִסּוּר וְצַד הֶתֵּר וְכֵן בְּלִקִּיחָה. כְּלוֹמַר צַד אִסּוּר דִּמְכִירָה דָּבָר הַמִּתְקַיֵּם, וְצַד הֶתֵּר שֶׁאֵינוֹ מִתְקַיֵּם. וְדִלְקִיחָה הוּא בְּהֵפֶךְ:

משנה ה

טז **הָאֲסוּרִים לְמִכֹּר**. לְעוֹלָם. הָרַמְבַּ"ם. וְטַעֲמָא, דְּכֵיוָן דִּלְהַקְרָבָה צָרִיךְ לָהֶם קָא עָבַר עַל לִפְנֵי עִוֵּר לֹא תִתֵּן מִכְשׁוֹל, דְּבָן נֹחַ מֻזְהָר עַל עֲבוֹדָה זָרָה. נִרְאֶה לִי. וְהַבַּיִת יוֹסֵף כָּתַב דְּאֶפְשָׁר שֶׁכָּתַב לְעוֹלָם, שֶׁאֲפִלּוּ שֶׁלֹּא בְיוֹם חַגָּם אָסוּר. אִי נַמִּי לוֹמַר שֶׁלְּעִנְיָן זֶה אֵין חִלּוּק [בֵּין בִּימֵיהֶם לְהָאִידָנָא כְּדִלְעֵיל בְּמִשְׁנָה ב']. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

יז קָשׁוּר. רַשְׁ"י:

יח רַשְׁ"י וְתוֹסָפוֹת. עוֹד פֵּרְשׁוּ, שֶׁהוּא מִין עֵשֶׂב שֶׁבּוֹ תִּחֵם יְהוֹשֻׁעַ אֶת הָאָרֶץ:

משנה ז

יט **אֵין בּוֹנִין וְכוּ'**. וּכְדֵי שֶׁלֹּא יִתְפֵּס יִשְׂרָאֵל שָׁם אָסוּר לִבְנוֹת עִמָּהֶם. רַשְׁ"י:

כ וְהוּא בִּימָה שֶׁל אֶבֶן אַחַת וּמַקְרִיב עָלֶיהָ זְבָחִים, דַּהֲוֵי תַּשְׁמִישׁ דְּתַשְׁמִישׁ לַעֲבוֹדָה זָרָה. רַשְׁ"י. וְכֵן פֵּרֵשׁ הָרַמְבַּ"ם. וְהַתּוֹסָפוֹת הִקְשׁוּ עַל זֶה מִמִּשְׁנָה ז' פֶּרֶק ג' וְעוֹד כוּ'. וּבְפֵרוּשׁ רַשְׁבָּ"ם כָּתַב דִּימוֹסְיָאוֹת. וְהוּא גִּרְסַת הָרַ"ב, וּפֵרֵשׁ בּוֹ גַּם כֵּן כְּהָרַ"ב. וְעוֹד פֵּרְשׁוּ לְשׁוֹן מֻרְחָצָאוֹת:

כא וְאַף עַל גַּב דְּלֹא מִתְסַר מֻרְחָץ מִשּׁוּם עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁמַּעֲמִידִין בָּהּ כְּדִתְנַן פֶּרֶק ג' מִשְׁנָה ד', מִכָּל מָקוֹם אָסוּר לְיִשְׂרָאֵל לְסַיֵּעַ לְהַעֲמִיד הָעֲבוֹדָה זָרָה שָׁם. בֵּית יוֹסֵף:

משנה ח

כב **בְּמַחֲבָר**. הַיְנוּ לְרַבִּי מֵאִיר כִּדְאִית לֵיהּ וּלְרַבִּי יוֹסֵי כִּדְאִית לֵיהּ דַּוְקָא בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. דְּאִי בְּחוּצָה לָאָרֶץ הָא אָמַר רַבִּי יוֹסֵי דְּמוֹכְרִין אֲפִלּוּ שָׂדוֹת, וְלֹא אָסוּר טְפֵי בְּמַחֲבָר לַקַּרְקַע מִקַּרְקַע עַצְמוֹ. הַר"ן. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

כג שֶׁאִם לֹא יִהְיֶה לָהֶם קַרְקַע, יִשְׁיבָתָן יְשִׁיבַת עֲרַאי הִיא. הָרַמְבַּ"ם. וְלָאו דַּוְקָא בְּשִׁבְעָה עָמָמִין. וַאֲפִלּוּ לְדַעַת הַתּוֹסָפוֹת שֶׁכָּתְבוּ בְּפֶרֶק קַמָּא דְּשַׁבָּת כוּ'. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

כד **מִשֶּׁיִּקָּצֵץ**. אַף עַל גַּב דַּהֲוֵי לֵיהּ מְחֻבָּר מֵעִקָּרוֹ. הָר"ן. אֲבָל הָרֹא"שׁ מַסִּיק דְּרַבִּי יְהוּדָה מְפָרֵשׁ מִלְּתָא דְּתַנָּא קַמָּא, דְּלֹא מַשְׁמַע לֵיהּ דְּקָאָמַר תַּנָּא קַמָּא מִשֶּׁיִּקָּצֵץ, דְּמַה חִדּוּשׁ הוּא זֶה, וְכִי בִּשְׁבִיל שֶׁהָיָה מְחֻבָּר לַקַּרְקַע לֹא יִמְכְּרֶנּוּ לְאַחַר שֶׁנִּקְצָץ. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

כה גְּמָרָא, אִי הָכִי בָּתִּים נַמִּי אֵיכָּא תַּרְתֵּי, חֲנָיַת קַרְקַע וְקָא מַפְקַע לֵיהּ מִמְּזוּזָה. וּמְשָׁנֵי, מְזוּזָה חוֹבַת הַדָּר הִיא, וּדְמַעֲשְׂרוֹת הֵינוּ שֶׁאִם יִזְרָעֶנָּה יִשְׂרָאֵל. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

כו תֵּימַהּ, דְּמַאי הֲוֵי, הָא הֲוֵי גְּזֵרָה לִגְזֵרָה. וּמְשׁוּם הָכִי מַסִּיק בַּגְּמָרָא דִּסְבִירָא לֵיהּ שְׁמֵיהּ כִּבּוּשׁ, אֶלָּא דְּלֹא אַחְמוּר רַבָּנָן לְמִגְזַר שְׁכִירוּת בָּתִּים אַטּוּ מְכִירָה. אֲבָל שְׂדוֹת דְּאִית בְּהוּ תַּרְתֵּי כוּ'. וְרַבִּי יוֹסֵי סָבַר לָאו שְׁמֵיהּ כִּבּוּשׁ, וְהֵיכָא דְּלֵיכָּא תַּרְתֵּי לֹא נָזוּר כְּלָל. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

כז וּלְדִלְמָא אָזֵיל עוֹבֵד כּוֹכָבִים דְּזָבֵין מִיִּשְׂרָאֵל וּמְזַבֵּין לְתָרֵי תַּרְתֵּי פַּלְגֵי וּמְעַכֵּב הַשְּׁלִישִׁית לְעַצְמוֹ, לְכֻלֵּי הַאי לֹא חָיְשִׁינַן. גְּמָרָא:

משנה ט

כח כְּלוֹמַר, וּמַתְנִיתִין דְּתָנַן בְּמָקוֹם שֶׁאָמְרוּ, רַבִּי מֵאִיר הִיא. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

כט **לְהַשְׁכִּיר**. בַּיְרוּשַׁלְמִי, הָא בְּמָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ לְמֹכֶר מוּכָר הוּא לוֹ וַאֲפִלּוּ לְבֵית דִּירָה, וּמַשְׁכִּיר הוּא לוֹ וַאֲפִלּוּ לְבֵית דִּירָה. וְהֵינוּ טַעֲמָא, מִשּׁוּם דְּהַאי לֹא תָּבִיא תּוֹעֵבָה, לְהָא מִלְּתָא אַסְמַכְתָּא בְּעָלְמָא הוּא, דְּעִקַּר קְרָא בְּיִשְׂרָאֵל הַמַּכְנִיס עֲבוֹדָה זָרָה לְבֵיתוֹ הוּא. הִלְכָךְ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁאָנוּ מְצֻוִּין לְשָׂרֵשׁ אַחַר עֲבוֹדָה זָרָה אֲסִרוּ חֲכָמִים שֶׁלֹּא לְהַשְׁכִּיר לְבֵית דִּירָה, וְכֵן בְּסוּרְיָא מִפְּנֵי סְמִיכוּתָהּ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. אֲבָל בְּחוּץ לָאָרֶץ שֶׁאֵין אָנוּ מְצֻוִּין לְשָׂרֵשׁ אַחֲרֶיהָ, מַשְׁכִּירִין אֲפִלּוּ לְבֵית דִּירָה כוּ'. וְלִישָׁנָא דְּסֵיפָא דְּמַתְנִיתִין נַמִּי הָכִי דַּיְקָא כוּ'. הָרַ"ן:

ל כְּלוֹמַר, לַאֲפוֹקֵי לְהַכְנִיס בּוֹ יַיִן נָסָךְ, שֶׁאֵינוֹ רַשַּׁאי לְהַכְשִׁירוֹ לְכָךְ, וְאִם עָשָׂה כֵּן שְׂכָרוֹ אָסוּר. הָרַאֲבַ"ד:

לא לְשׁוֹן הָרַמְבַּ"ם, וְיִכָּנְסוּ בּוֹ נָכְרִים וְיֹאמְרוּ רָחַצְנוּ כוּ', וּבָזֶה יֵשׁ חִלּוּל הַשֵּׁם לְמִי שֶׁיִּשְׁמַע זֶה וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ שֶׁהוּא שָׂכוּר:

פרק ב

משנה א

א **הָרְבִיעָה**. וּבְנֵי נֹחַ נֶאֶסְרוּ בָהּ, דִּכְתִיב וְהָיוּ לְבָשָׂר אֶחָד [בְּרֵאשִׁית ב], יָצְאוּ בְּהֵמָה וְחַיָּה וְעוֹף. וְיֵשׁ כָּאן לִפְנֵי עִוֵּר לֹא תִתֵּן מִכְשׁוֹל. רַשִׁ"י. וְהָא דִּלְמִכֹּר לָהֶם תַּלְיָא בְּמִנְהָגָא, הַיְנוּ מִשּׁוּם דְּעַל בְּהֶמְתּוֹ חָס עָלֵהּ שֶׁלֹּא תַעֲקֹר. גְּמָרָא:

ב **הָעֲרִיוֹת**. גְּמָרָא. וְתֵיפּוּק לֵיהּ מִשּׁוּם שְׁפִיכוּת דָּמִים. וּמְשָׁנֵי, אִשָּׁה כְּלֵי זֵינָהּ עָלֶיהָ. וּפֵרְשׁוּ הַתּוֹסָפוֹת לְפִי שֶׁהִיא אֻמְלָלָה וּשְׁפָלָה וְאֵינָהּ בַּת מְרִיבָה כְּאִישׁ, [מְרַחֲמִין עָלֶיהָ וְאֵין הוֹרְגִין אוֹתָהּ]:

ג וַאֲפִלּוּ הָכִי לֹא שַׁרְיָא אֶלָּא בִּרְשׁוּת יִשְׂרָאֵל דַּוְקָא. וְעַיֵּן לְקַמָּן בְּאוֹת ו':

ד **בְּנָהּ שֶׁל נָכְרִית**. מִפְּנֵי שֶׁמְּגַדֶּלֶת בֵּן לַעֲבוֹדָה זָרָה. בְּרִיְתָא:

ה **אֲבָל נָכְרִית מְנִיקָה כוּ'**. יְרוּשַׁלְמִי, שֶׁנֶּאֱמַר [יְשַׁעְיָה מט] וְהָיוּ מְלָכִים אֹמְנַיִךְ וְשָׂרוֹתֵיהֶם מֵינִיקוֹתַיִךְ. הָרֹא"שׁ:

ו **בִּרְשׁוּתָהּ**. דְּיִשְׂרְאֵלִית. אֲבָל לֹא תִּמְסְרֶנּוּ לְהוֹלִיכוֹ בְּבֵיתָהּ, שֶׁלֹּא תַהַרְגֶנּוּ. רַשִׁ"י. וְעַיֵּן תּוֹסָפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ב

ז סָבַר, שַׁיּוֹלֵי מְשַׁאֵיל לֵיהּ (לְנַסּוֹתוֹ אִם אוֹמֵר לוֹ אֱמֶת), וְכִי הֵיכִי דְּמְשַׁאֵיל לֵיהּ מְשַׁאֵיל לֶאֱינִישׁ אַחֲרִינָא, וַאֲתָא הַהוּא גַּבְרָא לְאוֹרוֹעֵי נַפְשֵׁיהּ. גְּמָרָא:

ח **בְּכָל מָקוֹם**. אֲפִלּוּ בִּשְׁבִילֵי רְשׁוּת הָרַבִּים שֶׁעוֹבְרִין שָׁם תָּדִיר. שֶׁמָּא יַחְתֹּךְ צַוָּארוֹ בְּתַעַר. רַשִׁ"י:

ט **בֵּינוֹ לְבֵינוֹ**. פֵּרוּשׁ בְּמָקוֹם שֶׁאֵין רְגִילִים בְּנֵי אָדָם כָּל כָּךְ. [אֲבָל בְּיִחוּד מַמָּשׁ לֹא אִצְטְרִיךְ, דְּתֵיפּוּק לֵיהּ מִשּׁוּם שְׁפִיכוּת דָּמִים. וְכֵן יֵשׁ לְפָרֵשׁ לְעֵיל גַּבֵּי מְנִיקָה. תּוֹסָפוֹת]:

י פֵּרוּשׁ, לִרְאוֹת אִם מְסַפֵּר יָפֶה בְּאֻמָּנוּת, וְסָבַר הַנָּכְרִי כֵּיוָן דְּקָפֵיד אַהָכִי וְכוּ'. רַשִׁ"י:

משנה ג

יא **הַיַּיִן כוּ'**. כְּלוֹמַר, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא יָדַעְנוּ בּוֹ שֶׁנִּתְנַסֵּךְ. וּבַגְּמָרָא מַיְתֵי לֵיהּ מִקְּרָא דְּיַיִן שֶׁנִּתְנַסֵּךְ אָסוּר בַּהֲנָאָה. וְגָזְרוּ חֲכָמִים עַל סְתָם יֵינָם שֶׁיִּהְיֶה גַּם כֵּן אָסוּר בַּהֲנָאָה. וְעַיֵּן תּוֹסָפוֹת יוֹם טוֹב:

יב **שֶׁהָיָה כוּ'**. וּפְשִׁיטָא דְּמִשּׁוּם דְּאַחְמִיץ לֹא פָּקַע מִנַּיֵּהּ אִסּוּרָא. וְהַיְנוּ דְּכָתַב הָרַ"ב לַאֲפוֹקֵי כוּ':

יג וְכֵן לְשׁוֹן רַשִׁ"י. וְאִם כֵּן אַף בִּשְׁתִיָּה הָיָה לָנוּ לְהַתִּירוֹ. אֶלָּא נִרְאֶה לִי שֶׁרַשִׁ"י לֹא רָצָה לִכְתֹּב הֶתֵּר בִּשְׁתִיָּה מִטַּעַם שֶׁפָּתְבוּ הַתּוֹסָפוֹת כִּי אֵין אָנוּ בְּקִיאִים בְּטִיב חֹמֶץ אִם הוּא חֹמֶץ אוֹ יַיִן:

יד וּבַעֲבוֹדָה זוֹ מַקְרִיבִין אַף הָעוֹר, וּלְפִיכָךְ כָּל עוֹר שֶׁיֵּשׁ בָּהּ סִימָן כָּזֶה אָסוּר. וְזֶה לְשׁוֹן הָרַמְבַּ"ם, בְּהֵמָה שֶׁהִקְרִיבָהּ כֻּלָּהּ לַעֲבוֹדָה זָרָה אָסוּרָה בַּהֲנָאָה, אֲפִלּוּ פִּרְשָׁהּ וְעָצְמוֹתֶיהָ וְקַרְנֶיהָ וּטְלָפֶיהָ וְעוֹרָהּ, הַכֹּל אָסוּר בַּהֲנָאָה:

טו **הַנִּכְנָס כוּ'**. שֶׁהַנִּכְרִי רוֹצֶה לְהַכְנִיסוֹ, מַתִּיר בַּהֲנָאָה אִם נִזְהַר יִשְׂרָאֵל לִטְּלוֹ עִם כְּנִיסָתוֹ קֹדֶם שֶׁיַּקְרִיבוּ אוֹתוֹ. רַשִׁ"י:

טז **מִפְּנֵי כוּ'**. מַהֲדַר וְתָנֵי מִפְּנֵי כוּ', לוֹמַר שֶׁאָסוּר וּמְטַמֵּא. וְרַבֵּנוּ תָּם פֵּרֵשׁ דְּהָכָא בַּחֲתִיכָה שֶׁאֵינוֹ זָבוּחַ לִפְנֵי עֲבוֹדָה זָרָה, אֶלָּא שֶׁמְּבִיאִים דּוֹרוֹן, וּלְהָכִי תָּנֵי כְּזִבְחֵי. וּבִירוּשַׁלְמִי גָּרַס זְבָחֵי:

משנה ד

יז הָיְנוּ שְׁלֹשָׁה יָמִים. וּמְשׁוּם הָכִי מְעָרָן שְׁלֹשָׁה יָמִים, דִּכְבוֹלְעוֹ כָּךְ פּוֹלְטוֹ (מָרְדְּכָי). וּבְפָחוֹת מִכֵּן מְשַׁכְשֵׁךְ. טוּר:

משנה ה

יח **חֲמוּרָה**. שֶׁהָעוֹלָה אֲסוּרָה בַּהֲנָאָה וּמוֹעֶלִין בָּהּ. רַשִׁ"י:

יט **יָפָה**. שֶׁאֵינוֹ קָץ וּמוֹאֵס בָּהּ. שׁוֹרְפָהּ, גּוֹמְעָהּ. וְלֹא הוֹדוּ לָאוֹמְרִים כֵּן לְהַתִּירָהּ לְכַתְּחִלָּה, אֲבָל אָמְרוּ לֹא נֶהֱנִין וְלֹא מוֹעֲלִין כוּ'. וְהָכִי מַשְׁמַע, לֹא נֶהֱנִים מִדְּרַבָּנָן, וְאִם נֶהֱנָה אֵין בָּהּ מְעִילָה (כְּלוֹמַר מִדְּאוֹרַיְתָא). אַלְמָא מִדְּלֵית בָּהּ מְעִילָה שְׁמַע מִנַּהּ הַאי חָלָב הַכָּנוּס בְּקֵבֶת הָעוֹלָה, כְּפִרְשָׁא בְּעָלְמָא הוּא. רַשִׁ"י. וּבְעוֹלָה גָּזְרוּ, מִשּׁוּם דִּבְעוֹלָה יֵשׁ מְעִילָה מִן הַתּוֹרָה, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בִּנְבֵלָה דְּלֵית בָּהּ אֶלָּא אִסּוּר אֲכִילָה, הִלְכָךְ לֹא שַׁיָּךְ לֶאֱסֹר בָּהּ, דְּלָאו מִידֵּי דְּמֵיכַל הוּא:

כ **שֶׁמַּעֲמִידִין כוּ'**. לֹא הָיָה מְכַוֵּן כִּי אִם לִדְחוֹתוֹ. דְּהָא אֲפִלּוּ לְרַבִּי מֵאִיר דְּחֵיֵּשׁ לְמִעוּטָא, לֹא אָסַר אֶלָּא גְּבִינוֹת בֵּית אֲנָיְקִי, אֲבָל שְׁאָר מְקוֹמוֹת חָשֵׁיב מִעוּטָא דְּמִעוּטָא. תּוֹסָפוֹת:

כא גְּמָרָא, וּמְסַיֵּם בְּמִדְרַשׁ שִׁיר הַשִּׁירִים [רַבָּה]. וְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל הָיָה קָטָן כוּ', וּכְתִיב (מִשְׁלֵי כז) כְּבָשִׂים לִלְבוּשֶׁךָ, כְּבָשִׂים כְּתִיב, בְּשָׁעָה שֶׁהַתַּלְמִידִים קְטַנִּים תְּהֵא מְכַבֵּשׁ לִפְנֵיהֶם דִּבְרֵי תוֹרָה. הִגְדִּילוּ וְנַעֲשׂוּ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים תְּהֵא מְגַלֶּה לָהֶם סִתְרֵי תוֹרָה:

כב וְעוֹר לְאוֹ פִּרְשָׁא הוּא וְאָסוּר. רַשִׁ"י. וּשְׁחִיטָה, לְרִבּוּתָא נָקֵט:

כג **הִשְׁאִיר**. לְשׁוֹן מַשִּׁיא עֵצָה. וְאֵית דְּגָרְסֵי הִשִּׁיאוֹ. וּנְפָרֵשׁ הִטְעָהוּ לְשׁוֹן הִשִּׁיאֵנִי [בְּרֵאשִׁית ג]:

כד **דַּיָּיךְ**. לְשׁוֹן זָכָר. דַּיָּיךְ, לְשׁוֹן נְקֵבָה. וְהָכִי קָאָמְרָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, יִשְׁקֵנִי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִנְּשִׁיקוֹת פִּיהוּ כִּי כָךְ אָמַר לִי טוֹבִים דַּיָּיךְ מִיַּיִן. רַשְׁ"י. וְעַיִן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

כה **דַּיָּיךְ**. מְשׁוּם דִּבְהָכִי מִתְיַשֵּׁב רֵישֵׁיהּ דִּקְרָא לַנַּסְתָּר, יִשְׁקֵנִי, וְכֵן פִּיהוּ. וְסֵיפָא דַּיָּיךְ לְנוֹכֵחַ. אֶלָּא דְּהָכִי קָאָמַר יִשְׁקֵנִי כוּ' כִּי כָךְ אָמַר לִי כִּי טוֹבִים כוּ'. שָׁמַעְתִּי מִפִּי רַבִּי מֵאִיר בַּאךְ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה:

כו וְהֵינוּ דְשַׁיְלֵיהּ לְהַאי קְרָא, כְּלוֹמַר, כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל אוֹמְרִים טוֹבִים תַּקָּנוֹת כוּ' וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵין אָנוּ יוֹדְעִים הַטְּעָמִים, כִּי טַעְמָם וְנִמּוּקָם עִמָּהֶם. וְעַיִן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

כז **חֲבֵרוֹ כוּ'**. שֶׁהוּא לְשׁוֹן זָכָר, וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל הִיא דְּקָאָמְרָה לִפְנֵי שְׁכִינָה לֶרֵיחַ שְׁמָנֶיךָ טוֹבִים וְגוֹ'. עֲלָמוֹת אֲהֵבוּךָ, לֹא שַׁיָּךְ לְמֵימַר לִנְקֵבָה. רַשְׁ"י:

משנה ו

כח **חָלָב כוּ'**. וְאַף עַל גַּב דְּטָהוֹר חִוַּר, וְטָמֵא יָרוֹק, חֲיִשִׁינַן שֶׁמָּא נִתְעָרֵב. וַאֲפִלּוּ לְהַעֲמִיד בּוֹ גְּבִינָה אָסוּר, דְּשֶׁמָּא הַטָּמֵא שֶׁאֵינוֹ מַעֲמִיד יִשְׁאַר בַּגֻּמּוֹת עִם הַנִּסְיוּבֵי. גְּמָרָא. אֲבָל לְעֵיל בִּגְבִינוֹת הַנָּכְרִים לֵיכָּא לְמֵיסַר מֵהַאי טַעֲמָא, דְּכֵיוָן שֶׁהַנָּכְרִי עוֹשֶׂה לְצָרְכּוֹ לֵיכָּא לְמֵיחַשׁ דִּלְמָא עֵרֶב בּוֹ דָּבָר טָמֵא. תּוֹסְפוֹת:

כט **וּכְבָשִׁין**. לִכְבֹּשׁ דָּגִים וְיָרָק, וְרֹאשׁ וְרַגְלַיִם שֶׁל בְּהֵמָה. רַשְׁ"י:

ל **שֶׁדַּרְכָּן כוּ'**. אֲבָל בְּיָדוּעַ, אָסוּר בַּהֲנָאָה. וּפֵרֵשׁ הַטּוּר, שֶׁדַּרְכָּן, הֵינוּ שֶׁלִּפְעָמִים הָיוּ נוֹתְנִין בָּהֶן יַיִן. וְשֶׁיָּדוּעַ, הֵינוּ שֶׁכֻּלָּן נוֹתְנִין לְתוֹכָן יַיִן אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ שֶׁנָּתְנוּ לְתוֹךְ אֵלּוּ. עַד כָּאן. וּמַאי שְׁנָא מִמֶּרְיָס (דְּמִשְׁנָה ד) דְּשָׁרֵי בַּהֲנָאָה (וְרָבָא דְּעִלְמָא שָׁדוּ בֵּיהּ חֲמָרָא). הָתָם לַעֲבוֹרֵי זֵהֲמָא (וְהֵוִי כְּמַאן דְּאָזֵיל לְאִבּוּד), הָכָא לְמַתּוֹקֵי טַעֲמָא. גְּמָרָא:

לא **וְחֹמֶץ**. אַדִּלְעֵיל קָאֵי, שֶׁדַּרְכָּן לָתֵת לְתוֹכָן יַיִן וְחֹמֶץ. וְאֵין לְפָרֵשׁ דְּחֹמֶץ הַיְנוּ שֶׁלֹּא הָיָה מְתְחַלְּתוֹ יַיִן וּכְשֶׁקִּנָּה חֹמֶץ מִיִּשְׂרָאֵל, דְּהָא מְבֹאָר לְעֵיל דְּאַף בִּשְׁתִיָּה שָׁרֵי מִן הַדִּין. וְעַיִן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

לב דְּאִי לָאו הָכִי הָא אָמַר מַר נוֹתֵן טַעַם לְפָגָם מֻתָּר. גְּמָרָא:

לג **הֲרֵי כוּ'**. לְמֵעוּטֵי בְּיָדוּעַ דִּכְבָשָׁן בְּיַיִן. גְּמָרָא:

משנה ז

לד וְהוּא שֶׁיּוֹדֵעַ שֶׁחָלָב טָמֵא אָסוּר לְיִשְׂרָאֵל:

לה **וְהַדְּבַשׁ**. לְמַאי נֵחוּשׁ לֵיהּ, אִי מִשּׁוּם עֵרוֹבֵי [שֶׁמָּא עֵרֶב בּוֹ יַיִן], מִסְרָא סָרֵי. אִי מִשּׁוּם בְּשׁוּלֵי נָכְרִים, הָא נָאֶכָל כְּמוֹת שֶׁהוּא חַי. אִי מִשּׁוּם גְּעוּלֵי נָכְרִים, נוֹתֵן טַעַם לְפָגָם הוּא וּמֻתָּר. גְּמָרָא:

לו מְסַיֵּם הָרַמְבַּ"ם, וְגַם אוֹתָן הַחֲלוֹת לֹא תַכְשִׁיר, וְאַף עַל פִּי שֶׁהַדִּבַּשׁ מַכְשִׁיר מִכְּלַל הַשִּׁבְעָה מַשְׁקִין, לְפִי שֶׁהוּא בְּאוֹתָהּ שָׁעָה כְּעֵין אֹכֶל לֹא מַשְׁקֶה, עַד שֶׁמַּתִּיכִין אוֹתוֹ וּמוֹצִיאִין דִּבְשׁוֹ. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

לז **שֶׁאֵין דַּרְכָּן כוּ**'. וְלֹא גָּזְרִינַן אַטּוּ דַּרְכָּן. הָרַ"ן:

לח **וְעָלָה כוּ**'. מְפָרֵשׁ בַּגְּמָרָא, דְּלֹא נִצְרְכָה אֶלָּא לַקּוּרְטִין שֶׁבָּהּ. כְּלוֹמַר הַנִּדְבָּקוֹת בֶּעָלִין. וְקָא מַשְׁמַע לָן דְּלֹא חָיְשִׁינַן שֶׁמָּא עֵרְבוּ בָהֶן מֵאוֹתָן קוּרְטִין שֶׁחָתְכוּ מִן הֶעָלִין בְּסַכִּינָא דְּנָכְרִי וְנוֹתְנִין בֶּעָלִין, מִשּׁוּם דְּאִי אִיתָא דְּהָכִי הֲוָה מַשְׁרָק שָׁרְקִי, כְּלוֹמַר נוֹפְלִין הָיוּ מִן הֶעָלִין. הָרַ"ן:

לט וְנִרְפּוּ מֵחֲמַת שַׁמְנָן. רַשִׁ"י. וּבַגְּמָרָא, פְּשִׁיטָא, לֹא נִצְרְכָה אַף עַל גַּב דְּרִפּוּ טוּבָא. מַהוּ דְּתֵימָא חַמְרָא רְמָא בְּהוּ, קָמַשְׁמַע לָן הָנֵי מֵחֲמַת מִשְׁחָא הוּא דְּרִפּוּ:

מ דְּמְקַלְקֵל לְהוּ. הָרַ"ן:

מא דְּתִרוּמָה אֵין דָּמֶיהָ יְקָרִים, שֶׁאֵינָהּ רְאוּיָה אֶלָּא לַכֹּהֲנִים. רַשִׁ"י:

פרק ג

משנה א

א כְּדִמְפָרְשִׁינַן בַּגְּמָרָא. מַקֵּל, שֶׁרוֹדֶה אֶת עַצְמוֹ (לְשׁוֹן גְּנַאי) תַּחַת כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ כְּמַקֵּל. צְפוֹר, שֶׁתּוֹפֵס אֶת עַצְמוֹ כוּ' כְּצִפּוֹר. כַּדּוּר, שֶׁתּוֹפֵס אֶת עַצְמוֹ כוּ' כְּכַדּוּר. פֵּרְשׁוּ הַתּוֹסָפוֹת, שֶׁהָעוֹלָם עָגוֹל, כִּדְאִיתָא בִּירוּשַׁלְמִי שֶׁאֶלֶכְסַנְדְּרוּס מוֹקְדוֹן כוּ':

ב סַיִף, מֵעִקָּרָא סָבוּר לִסְטִים בְּעָלְמָא, וּלְבַסּוֹף סָבוּר שֶׁהוֹרֵג אֶת עַצְמוֹ תַּחַת כוּ'. טַבַּעַת, מֵעִקָּרָא סָבוּר אִישְׁתְּיָימָא (שְׁלִיחַ הַנּוֹשֵׂא חוֹתָם הַמְשַׁלְּחוֹ) בְּעָלְמָא, וּלְבַסּוֹף סָבוּר שֶׁחוֹתֵם אֶת עַצְמוֹ כוּ' לְמִיתָה. גְּמָרָא:

משנה ב

ג וְכֵן צוֹרֶת [אֵיזֶה] אֲבָר שֶׁיַּעֲשֶׂה. וּמִמַּעֲשֵׂהוּ יִתְבָּאֵר אִם מִתְּחִלַּת עֲשִׂיָּתוֹ נַעֲשָׂה נִפְרָד, אוֹ אִם נִשְׁבַּר מִצּוּרָה שְׁלֵמָה. הָרַמְבַּ"ם:

משנה ג

ד **חַמָּה כוּ**'. דְּהֵנֵי שְׁלֹשָׁה דַּחֲשִׁיבֵי צַיָּרֵי לְהוּ וּפָלְחֵי לְהוּ. לְמִידֵי אַחֲרִינָא, לְנוֹי בְּעָלְמָא עָבְדֵי לְהוּ. גְּמָרָא:

ה הוּא שֶׁגִּלְגֵּל הַלְּבָנָה נוֹטָה מִגִּלְגַּל חַמָּה, וּכְשֶׁתַּעֲרִיךְ אֹפֶן הַלְּבָנָה וְאֹפֶן הַחַמָּה כוּ' הִנֵּה יִהְיֶה זֶה בְּדִמּוּת תְּלִי שֶׁהוּא תָּנִין:

ו **לַיָּם**. הַיְנוּ יָם הַמֶּלַח דְּנָקַט תַּנָּא קַמָּא, וּמִשּׁוּם הָכִי לֹא בָּעֵי שְׁחִיקָה:

ז **זָבֶל**. וְקָא סָבְרֵי זֶה וָזֶה גּוֹרֵם אָסוּר. וְרַבִּי יוֹסֵי סָבַר זֶה וָזֶה גּוֹרֵם מֻתָּר. וְעַיִן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ד

ח **וּכְשֶׁיָּצָא**. בַּיְרוּשַׁלְמִי גָּרַס כְּשֶׁיָּצָא. וְכֵן נִרְאֶה. לְפִי שֶׁבַּגְּמָרָא אָמְרוּ לֹא הֻשִּׁיבוֹ כְּלָל בַּמֶּרְחָץ, לְפִי שֶׁאָסוּר לְהַרְהֵר בְּדִבְרֵי תוֹרָה בַּמֶּרְחָץ, אֶלָּא כְּשֶׁיָּצָא הֻשִּׁיבוֹ שֶׁאֵין מְשִׁיבִין כוּ', כְּלוֹמַר שֶׁלֹּא הָיִיתִי יָכוֹל לַהֲשִׁיבְךָ בַּמֶּרְחָץ לְפִי שֶׁאָסוּר לְהַרְהֵר בְּדִבְרֵי תוֹרָה. וְאִי גָּרְסִינַן כְּשֶׁיָּצָא יֵשׁ לְפָרֵשׁ דְּהָכִי קָאָמַר, אָמַר לֵיהּ אֵין מְשִׁיבִין בַּמֶּרְחָץ כְּשֶׁיָּצָא. וְעוֹד יֵשׁ לוֹמַר בַּבַּיִת הָאֶמְצָעִי הָיָה, דְּמֻתָּר לוֹמַר אָסוּר וּמֻתָּר בְּלֹא טַעַם הַדָּבָר. תּוֹסְפוֹת. וְעַיִן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ט **בִּגְבוּלִי**. דְּאִי לָאו הָכִי שֶׁלֹּא בְּטוֹבַת רַבָּן גַּמְלִיאֵל כִּבְטוֹבַת אֲחֵרִים דָּמֵי, שֶׁהָיָה אָדָם חָשׁוּב וְטוֹבָה הִיא לָהֶם כְּשֶׁהוּא נֶהֱנֶה מֵהֶן, וּתְנַן בְּפֶרֶק ד' מִשְׁנָה ג' עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁהָיָה לָהּ גִּנָּה וּמֶרְחָץ כוּ' אֵין נֶהֱנִין מֵהֶן בְּטוֹבָה. גְּמָרָא:

משנה ה

י **שֶׁעֲלֵיהֶם כוּ'**. וְאַף עַל גַּב דְּאִינְהוּ לָאו עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים מִקְּרוּ וְלֹא מִתַּסְּרֵי. גְּזֵרַת הַכָּתוּב הוּא שֶׁהָרִים וּגְבָעוֹת שֶׁהֵן קַרְקַע עוֹלָם אֵין בָּהֶן כֹּחַ לְאָסְרָן. אֲבָל אֲלִיל מִיהָא הָוֵי, וְתַלּוּשׁ שֶׁעֲלֵיהֶם כְּתָלוּשׁ שֶׁל שְׁאָר אֱלִילִים, שֶׁנֶּאֱמַר לֹא תַחְמֹד כֶּסֶף וְזָהָב עֲלֵיהֶם, עַל כָּל שֶׁהֵן נֶעֱבָדִין מַשְׁמַע. רַשְׁ"י:

יא רַשְׁ"י. וּלְהָכִי בָּעֵי לְרַבִּי יוֹסֵי, מִשּׁוּם דְּאִי לָאו דְּאֵיכָּא טַעֲמָא בַּאֲשֵׁרָה. הֲוָה אָמֵינָא גַּלֵּי קְרָא דְּאֵילָנוֹת אֲסִירֵי וְהוּא הַדִּין הָרִים וּגְבָעוֹת, וַהֲוָה אָמֵינָא דְּלָא דָּרְשִׁינַן הֲהָרִים כוּ'. תּוֹסְפוֹת:

יב אֲבָל בְּצִפּוּי הַר אַף רַבִּי יוֹסֵי מוֹדֶה דְּאָסוּר. גְּמָרָא:

יג **כָּל מָקוֹם כוּ'**. בַּיְרוּשַׁלְמִי פָּרֵיךְ מִבֵּית הַבְּחִירָה. וּמַסִּיק, עַל פִּי נָבִיא נִבְנָה שָׁם. תּוֹסְפוֹת:

יד וְרַבָּנָן הַאי וַאֲשֵׁרִיהֶם כוּ' מִבַּעְיָא לֵיהּ לְאֵילָן שֶׁנִּטְעוּ מִתְּחִלָּה לְכָךְ. בַּגְּמָרָא. וְעַיִן עוֹד:

משנה ו

טו וּבַיְרוּשַׁלְמִי מְפָרֵשׁ, כְּשֶׁקִּדֵּם הַכֹּתֶל לָאֱלִיל, וּלְפִיכָךְ כְּשֶׁסְּמַךְ יִשְׂרָאֵל בְּהֶתֵּר סָמַךְ. הַר"ן:

טז דְּלֹא בָּעֵי צְנִיעוּתָא, דְּאִלּוּ לִגְדוֹלִים צְנִיעוּתָא בָּעֵי. גְּמָרָא. וּמַה שֶּׁכָּתַב וְעוֹשֶׂה כוּ', אוֹ אוֹ קָאָמַר. וְכֵן הוּא בַּגְּמָרָא:

יז וְאַף עַל גַּבְדִּבְדְּרַבָּנָן קַיְמָא לָן דְּיֵשׁ בְּרָרָה, יֵשׁ לוֹמַר דְּמִשּׁוּם חֲמָרַת עֲבוֹדָה זָרָה אָמְרוּ דְּאֵין בְּרָרָה:

יח דְּאִתַּקַּשׁ נַמִּי לְמֵת, שֶׁנֶּאֱמַר וַיַּשְׁלֵךְ אֶת עֲפָרוֹ עַל קֶבֶר בְּנֵי הָעָם [מְלָכִים ב כג]. גְּמָרָא:

יט **שַׁקֵּץ**. לְשׁוֹן שֶׁרֶץ. רַשִׁ"י:

כ **כַּנְדָּה**. וְאִתְקִישׁ לְשֶׁרֶץ לִמְשַׁמְּשֶׁיהָ. וְתַנָּא קַמָּא סָבַר דְּאִתְקִישׁ לְנִדָּה שֶׁאֵינָהּ מְטַמְּאָה לְאֲבָרִים אִם נָחְתַּךְ אֵבֶר מִמֶּנָּה, כְּנִדָּה שֶׁאֵינָהּ מְטַמְּאָה לְאֲבָרִים. גְּמָרָא:

כא **שֶׁנֶּאֱמַר כוּ'**. בַּעֲבוֹדָה זָרָה מִשְׁתַּעֵי. רַשִׁ"י:

משנה ז

כב רַשִׁ"י. וּמַשּׁוּם הָכִי אָסוּר מִיָּד, דְּאִי לָאו הָכִי הָוֵי מְשַׁמְּשֵׁי עֲבוֹדָה זָרָה דְּלֹא נֶאֱסָר עַד שֶׁיַּעֲבֹד. הָרַ"ן:

כג וּלְשׁוֹן אֲרַמִּית בְּבֵית אָרְזִים, בְּבֵיתָא דְמַטַּלְלָא בְּכִיּוּרָא דְאַרְזַיָּא. וַאֲחֵרִים כֵּן:

כד וְאֶת הַבַּיִת עַצְמוֹ לֹא נִתְכַּוֵּן לַעֲבֹד, וְהוֹצִיאָהּ יִשְׂרָאֵל, הֲרֵי בַיִת זֶה מֻתָּר. רַשִׁ"י. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

כה וּמְסָיֵּם רַשִׁ"י, וְעוֹבְדִין אֶת הַבִּימוֹס עַצְמוֹ כַּעֲבוֹדָה זָרָה, הֲרֵי זוֹ אֲסוּרָה וַאֲפִלּוּ לֹא הֶעֱמִיד עָלֶיהָ. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

כו וְכֵן פֵּרֵשׁ רַשִׁ"י כָּאן וּלְעֵיל בְּבֵית. וּמְסָיֵּם וַאֲפִלּוּ שֶׁלֹּא בִטְּלוֹ הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים אוֹ שֶׁהִיא שֶׁל יִשְׂרָאֵל מוּמָר כוּ', הָכָא בָּטִיל, שֶׁאֵין נֶאֱסָר אֶלָּא חִדּוּשׁ. וְהַאי חִדּוּשׁ אָסוּר בַּהֲנָאָה לְעוֹלָם. וּבַגְּמָרָא מוֹקֵי לַהּ כְּגוֹן שֶׁלֹּא נֶעֱבַד הַבַּיִת מֵעוֹלָם, דְּאִי לָאו הָכִי בָּעֵי נָכְרִי לְבַטְּלָהּ. וְאִם הִשְׁתַּחֲוָה לָהּ יִשְׂרָאֵל, אָסוּרָה עוֹלָמִית. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

כז וְאִי לֹא גְּדָעוֹ וּפְסָלוֹ, לֹא. דִּכְרַבָּנָן דִּסְבִירָא לְהוּ בְּמִשְׁנָה ה' דְּאִילָן שֶׁנִּטְעוֹ וּלְבַסּוֹף עֲבָדוֹ מֻתָּר. וּמֵיהוּ מַסְקִינַן בַּגְּמָרָא דִּבְתוֹסֶפֶת מוֹדוּ רַבָּנָן. וְדִתְנַן גְּדָעוֹ וּפְסָלוֹ, לְאַשְׁמְעִינַן דְּאַף עַל גַּב דְּעָשָׂה מַעֲשֶׂה בְּנוּף הָאִילָן, אֲפִלּוּ הָכִי אֵין הָעִקָּר נֶאֱסָר:

כח **וּבִטְּלָהּ**. וְאַף עַל גַּב דְּכִי לֹא בִטְּלָהּ נַמִּי לֹא הָוֵי מְשַׁמְּשֶׁיהָ, דְּהָא אֲלִיבָּא דְּרַבָּנָן קָא מוֹקְמֵי לַהּ, דִּנְטָעוֹ וּלְבַסּוֹף עֲבָדוֹ מֻתָּר כוּ', מִכָּל מָקוֹם כָּל זְמַן שֶׁלֹּא בִטְּלָהּ אָסוּרָא דְּרַבָּנָן אִיכָּא, שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁאֲלִיל נִרְאֵית תַּחְתֶּיהָ נִרְאֶה כְּאִלּוּ נִטּוּעָה מִתְּחִלָּה לְכָךְ. תּוֹסְפוֹת. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ח

כט **בְּצִלָּהּ**. מְשׁוּם דְּקָא מִתְהַנֵּי מֵעֲבוֹדָה זָרָה. וְדָוְקָא לֵישֵׁב, דְּחָיְשִׁינַן שֶׁמָּא יִשְׁהֶה בִּישִׁיבָתוֹ וְאָתֵי לְכַוּוֹנֵי. דְּאִי לָאו הָכִי קַיְמָא לָן אֶפְשָׁר וְלֹא מְכַוֵּין שָׁרֵי. אֲבָל הַעֲבָרָה בְּעָלְמָא שָׁרֵי. וְתַחְתֶּיהָ דְּאָסוּר מְשׁוּם טֻמְאַת עֲבוֹדָה זָרָה. הָרַ"ן:

ל וְכָל זְמַן שֶׁלֹּא עָבְרָה מִדַּת אֹרֶךְ הַצֵּל אֶת מִדַּת גֹּבַהּ קוֹמַת הָאִילָן הַצֵּל עָב וְחָשׁוּף. מִכָּאן וְאֵילָךְ הַצֵּל דַּק וְקַלּוּשׁ. רַשִׁ"י:

לא **טָמֵא**. מַאי טַעֲמָא, אִי אֶפְשָׁר דְּלֵיכָּא תִּקְרֹבֶת עֲבוֹדָה זָרָה (וְנִמְצָא הָאֵילָן מַאֲהִיל עַל הַתִּקְרֹבֶת וְעָלָיו). מַנִּי, רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָא הוּא, דְּאָמַר מְנַיִן לְתִקְרֹבֶת עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁמְּטַמֵּא בְּאֹהֶל, שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּצָּמְדוּ וגו' וַיֹּאכְלוּ זִבְחֵי מֵתִים [תְּהִלִּים קו], מַה מֵּת מְטַמֵּא בְּאֹהֶל אַף תִּקְרֹבֶת עֲבוֹדָה זָרָה וכו'. גְּמָרָא. וְדָוְקָא תִּקְרֹבֶת, אֲבָל בָּאֵלִיל עַצְמָהּ לֵיכָּא טֻמְאַת אֹהֶל. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

לב **וְעָבַר**. בִּדְאִיכָּא דַּרְכָּא אַחֲרִינָא (הַקְּצָר כָּזֶה. תּוֹסְפוֹת) מִשּׁוּם הָכִי דְּיַעֲבַד אִין, לְכַתְּחִלָּה לֹא. אֲבָל בִּדְלֵיכָּא דַּרְכָּא אַחֲרִינָא עוֹבֵר אַף לְכַתְּחִלָּה. גְּמָרָא:

לג וּקְרָא דְּמַיְתִינַן, אַסְמַכְתָּא הִיא. רַשִׁ"י:

לד **אֲבָל כּוּ**'. וְלֹא קָתָנֵי וְאִם זָרַע אָסוּר כְּמוֹ דְּאִם עָבַר טָמֵא, דְּלֹא אִסְרוּ הַהֲנָאָה בְּדִיעֲבַד. הָרֹא"שׁ:

לה וְלֹא קַיְמָא לָן כְּמַתְנִיתִין דַּאֲבָל לֹא בִּימוֹת הַחַמָּה. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ט

לו דַּאֲפִלּוּ לְמַאן דְּאָמַר זֶה וָזֶה גּוֹרֵם מֻתָּר, לֹא שָׁרִינַן לְכַתְּחִלָּה. הִלְכָךְ יָשָׁן כֵּיוָן דְּסַגִּי לֵיהּ בְּצִנּוּן וְלֹא מַפְסִיד מִידֵּי אֶלָּא אִסּוּר הֲנָאָה לְחוּדֵיהּ, לְכָךְ צָרִיךְ צִנּוּן. אֲבָל חָדָשׁ אִם נֹאמַר יֶתֶץ יַפְסִיד הַתַּנּוּר, הִלְכָךְ כְּדִיעֲבַד חָשִׁיב לֵיהּ. תּוֹסְפוֹת:

לז דָּוְקָא בְּאִסּוּרֵי הֲנָאָה, דְּשִׁבַּח עֵצִים הַיְנוּ שִׁבַּח הֲנָאָה. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

לח **כֻּלָּן כּוּ**'. יֵשׁ מְפָרְשִׁים, מִשּׁוּם דְּדָבָר שֶׁבְּמִנְיָן הוּא, כְּגוֹן כִּכָּרוֹת בַּעַל הַבַּיִת דַּחֲשִׁיבִי וְלֹא בָּטְלֵי. אֲבָל כִּכָּרוֹת שֶׁאֵינָן חֲשׁוּבוֹת בָּטְלֵי בְּרֻבָּא. וַאֲחֵרִים פֵּרְשׁוּ, דְּכֵיוָן דְּאִסּוּרֵי אֱלִיל נִינְהוּ אֲסוּרִים בַּהֲנָאָה אַף עַל פִּי שֶׁאֵין דָּבָר שֶׁבְּמִנְיָן. הָרַ"ן:

לט וְהִקְשָׁה הָרַ"ן, דַּהֲוָה לֵיהּ לְמֵימַר יוֹלִיךְ דְּמֵי אַחַת מֵהֶן לְיָם הַמֶּלַח, וּמַאי יוֹלִיךְ הֲנָאָה. אֶלָּא וַדַּאי מַשְׁמַע דְּאֲהֲנָאַת עֵצִים קָאֵי כְּדִבְרֵי רַשִׁ"י זַ"ל. וַהֲרֵי אֵין הַמְדֻמָּע וְהַמְחֻמָּץ פּוֹסֵל אֶלָּא לְפִי חֶשְׁבּוֹן. אֲבָל בְּלֹא תַּעֲרֹבֶת לֹא הֵקֵלּוּ לְהַתִּיר בְּהוֹלָכַת הֲנָאָה כּוּ'. וְכָל זֶה דָּוְקָא עַל יְדֵי מְכִירָה. כֵּן נִרְאֶה לִי לְדַעַת הָרַ"ב. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה י

מ וְנִרְאֶה, שֶׁכּוֹלֵל כָּל הַבִּטּוּלִין וְקוֹרְאָן בִּכְלַל שִׁפָּיָה, וְאַתָּא לְאַשְׁמְעִינַן הַחְלּוּק שֶׁבֵּין לְצָרְכָּהּ וְשֶׁלֹּא לְצָרְכָּהּ. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

פרק ד

משנה א

א הַיְנוּ בִּכְגוֹן אַמָּה אוֹ חֲצִי אַמָּה. תּוֹסְפוֹת:

ב אַמִּלְתָא דְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל מַהֲדַר, דְּאָמַר שְׁתַּיִם. אֲבָל לְרַבָּנָן הוּא הַדִּין אַחַת נַמִּי אֲסוּרָה. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ב

ג הָכִי יָלְפִינַן לֵיהּ בַּגְּמָרָא מִקְּרָא:

ד **פַּרְכְּלֵי כוּ'**. וְהֵנִי מִדִּין תִּקְרֹבֶת מִתַּסְרֵי. דִּבְגְמָרָא מוֹקְמִינַן שֶׁבְּצָרָן מִתְּחִלָּה לְכָךְ וְהֵוִי כְּעֵין פְּנִים כוּ', וְחִישִׁינַן דִּלְמָא עָבִיד בְּהוּ תִּקְרֹבֶת כְּעֵין פְּנִים שֶׁנִּסֵּךְ הַיַּיִן וְהִקְטִיר קְצַת מֵהַשֶּׁמֶן וְהַסֹּלֶת וְאֵלּוּ שֶׁנִּמְצְאוּ שִׁירַיִם הֵן. הָרַ"ן:

משנה ג

ה **נֶהֱנִין מֵהֶן**. דְּאֵין הֶקְדֵּשׁ לַעֲבוֹדָה זָרָה עַד שֶׁיְּקָרִיב בְּתִקְרֹבֶת. רַשִׁ"י:

ו אִיכָּא דְּמַתְנֵי לַהּ בַּגְּמָרָא אַרֵישָׁא, וְאִיכָּא דְּמַתְנֵי לַהּ אַסֵּיפָא. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ז וְהַתּוֹסָפוֹת הִקְשׁוּ עַל זֶה, דְּאִם כֵּן בְּשָׂכָר וְשֶׁלֹּא בְשָׂכָר מִבָּעֵי לֵיהּ. וְעוֹד בַּסֵּיפָא [עַיֵּן מַה שֶׁכָּתַבְנוּ בְּסָמוּךְ] אַמַּאי שָׂרֵי, הָא מַרְוִיחַ לָעֲבוֹדָה זָרָה. וּמְפֹרָשׁ שֶׁלֹּא יַחֲזִיק טוֹבָה לְאֵלִיל. אֲבָל בְּשָׂכָר, שָׂרֵי. וְלֹא דָמֵי לְמִשְׁנָה ד' פֶּרֶק קַמָּא בַּחֲנָיוֹת מְעֻטָּרוֹת, דְּהָתָם מֵירֵי שֶׁהַמֶּכֶס הוּא לְצֹרֶךְ הָעֲבוֹדָה זָרָה. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ד

ח וְנִרְאֶה לִי דִּסְבִירָא לֵיהּ אֱלֹהֵיהֶם לָמָּה לִי, דְּאִי לְכִדְלְעֵיל מִשֶּׁפִּסְלוֹ כוּ' לְחוּד אָתָא, הָוֶה לֵיהּ לְמִכְתַּב פְּסִילֵיהֶם, אֱלֹהֵיהֶם לָמָּה לִי, אֶלָּא אַשְׁמְעִינַן כְּשֶׁהֵן נוֹהֲגִין כוּ'. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ט וּבַגְּמָרָא, דְּרַבִּי בְּיַלְדוּתוֹ שָׁנָה וְשֶׁל יִשְׂרָאֵל, וּכְלוֹמַר דְּשַׁתְּפוּת, וְסָבַר, יִשְׂרָאֵל אַדַּעְתָּא דְּעוֹבֵד כּוֹכָבִים פָּלַח, כֵּיוָן דְּנָכְרִי מְבַטֵּל דְּנַפְשֵׁיהּ, דְּיִשְׂרָאֵל נַמִּי מְבַטֵּל. וּבְזִקְנוּתוֹ שָׁנָה וְשֶׁל חֲבֵרוֹ, סָבַר, יִשְׂרָאֵל אַדַּעְתָּא דְּנַפְשֵׁיהּ פָּלַח, כִּי מְבַטֵּל נָכְרִי דְּנַפְשֵׁיהּ, דְּיִשְׂרָאֵל לֹא בַטֵּיל:

משנה ה

י דְּאָמַר קְרָא [יְשַׁעְיָה ח] וְהָיָה כִּי יִרְעַב וְהִתְקַצַּף וְקִלֵּל בְּמַלְכּוֹ וּבֵאלֹהָיו וּפָנָה לְמָעְלָה, וּכְתִיב בַּתְרֵיהּ, וְאֶל אֶרֶץ יַבִּיט, דְּאַף עַל גַּב דְּקִלֵּל בְּמַלְכּוֹ וּבֵאלֹהָיו וּפָנָה לִבּוֹ לְמַעְלָה לַשָּׁמַיִם, אֶל אֶרֶץ יַבִּיט, חוֹזֵר וְעוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁלּוֹ. גְּמָרָא. וְלֹא דָמֵי לְהָא דְּמִשְׁנָה ד' פֶּרֶק דְּלֵעֵיל דְּעוֹמֶדֶת עַל הַבִּיב כוּ', דְּהָתָם כָּל שַׁעְתָּא וְשַׁעְתָּא בְּזִלְזוּלָא קָיְמָא. גְּמָרָא:

יא הָרַמְבַּ"ם. וּמִמֵּילָא דְּלָנָכְרִי אַף לְצוֹרֶךְ הוּא דִּפְלִיגִי. וְכֵן אִיתָא בַּגְּמָרָא. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ו

יב דִּלְאַלְתָּר מִיַּאֲשֵׁי מִנַּיְהוּ, וְהָוֵי לֵיהּ עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁהִנִּיחוּהָ עוֹבְדֶיהָ. הָרַ"ן. וְהַתּוֹסְפוֹת כָּתְבוּ, וְהַכְּמָרִים שֶׁעֲבָדוּם לֹא עָשָׂאוּם עֲבוֹדָה זָרָה אֶלָּא לְצָרְכָּן הַמְּלָכִים, וּכְשֶׁרוֹאִין שֶׁאֵין הַמְּלָכִים חוֹשְׁשִׁים לָהֶם גַּם הֵם מְבַטְּלִים אוֹתָהּ. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ז

יג **יְאַבֵּד כּוּ**'. וְאִם תֹּאמַר, יְשִׁיבוּם, יְאַבֵּד הַשּׁוֹטִים, לֹא קָשְׁיָא, שֶׁהֲרֵי מָצִינוּ שֶׁאוֹבְדִים בִּמְלֹאת סְפֻקָם וּסְאָתָם, כְּעִנְיַן יוֹשְׁבֵי אֶרֶץ כְּנַעַן כּוּ', כְּמוֹ כֵן אִלּוּ הַשּׁוֹטִים כְּשֶׁתִּתְמַלֵּא סְאָתָם יֹאבֵדוּ. וְקֹדֶם לָכֵן לֹא. שֶׁאִם יֹאבְדוּ קֹדֶם לָכֵן הֲרֵי זֶהוּ בְכָלַל יְאַבֵּד עוֹלָמוֹ, לְפִי שֶׁהָעוֹלָם נִבְרָא שֶׁתִּהֵא הָרְשׁוּת נְתוּנָה בְּיֵדֵי אָדָם לְהֵימִין אוֹ לְהַשְׂמְאִיל. וּלְפִיכָךְ אֵינָם נֶאֱבָדִים קֹדֶם שֶׁנִּתְמַלֵּא סְאָתָם. נִרְאֶה לִי. וּבְסֵפֶר דֶּרֶךְ חַיִּים עַל מִשְׁנָה [אָבוֹת פֶּרֶק ג'] הַכֹּל צָפוּי כּוּ', פֵּרֵשׁ שֶׁאִם יְאַבֵּד הָעוֹבְדִים לֹא הָיָה הָאָדָם בַּעַל בְּחִירָה, שֶׁהֲרֵי יָרֵא מִן הָאִבּוּד לְגַמְרֵי:

משנה ח

יד **אַף עַל פִּי כּוּ**'. דְּלֹא תֵּימָא דְּלָא שָׁרִינַן לִקַּח גַּת בְּעוּטָה אַף עַל פִּי שֶׁסְּתָם יֵינָם אָסוּר כְּדִלְקַמָּן אֶלָּא הֵיכָא דְּיָדְעִינַן דְּלֹא נָגַע, אֲבָל כִּי נָגַע אוֹסֵר, קָא מַשְׁמַע לָן דְּהָכָא שָׁרֵי, מִשּׁוּם דְּאַכַּתִּי לָאו יַיִן הוּא. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

טו שֶׁהַגַּת עֲשׂוּיָה כְּמִדְרוֹן, וּמִשֶּׁעָה שֶׁהוּא נִמְשָׁךְ מִצַּד הָעֶלְיוֹן לְצַד הַתַּחְתּוֹן קָרוּי יַיִן. רַשׁ"י. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

טז **לַבּוֹר**. בּוֹר הָיוּ עוֹשִׂין לִפְנֵי הַגַּת. וְהַכְּלִי נָתוּן שָׁם לְקַבֵּל הַיַּיִן. וְיֵשׁ שֶׁטָּחִין הַבּוֹר בְּסִיד וְהַיַּיִן מִשְׁתַּמֵּר בְּתוֹכוֹ וְאֵינוֹ מְאַבֵּד טִפָּה, וְהוּא בּוֹר סוּד. רַשׁ"י:

יז **וְהַשְּׁאָר מֻתָּר**. וְאֶפִלּוּ יֵגַע בּוֹ נָכְרִי. דּוּמְיָא דְּרֵישָׁא דְּנָתְינָה לַתַּפּוּחַ מֵיֵרֵי בְּנָגִיעָה, אַף מֻתָּר דְּסֵיפָא מֵיֵרֵי בְּנָגִיעָה. תּוֹסְפוֹת:

יח **מֻתָּר**. אַף בִּשְׁתִיָּה. דּוּמְיָא דְּרֵישָׁא דְּלוֹקְחִין מִמֶּנּוּ דְּמֻתָּר אַף בִּשְׁתִיָּה. תּוֹסְפוֹת:

משנה ט

יט וְאֵין לְפָרֵשׁ בְּתַחְלַת דְּרִיכָה וּמִטַּעַם שֶׁנִּטְמְאוּ הַכֹּל בְּגַת טְמֵאָה, דְּאִם כֵּן יִשְׂרָאֵל דְּסֵיפָא אַמַּאי לֹא דּוֹרְכִין עִמּוֹ כֵּיוָן שֶׁכְּבָר נִטְמְאוּ בַּגַּת. תּוֹסְפוֹת:

כ וּמִשּׁוּם מְסַיַּע יְדֵי עוֹבְרֵי עֲבֵרָה לֵיכָּא, שֶׁהָעוֹבֵד כּוֹכָבִים לֹא נִצְטַוָּה עַל כָּךְ. רַשׁ"י:

כא תֵּימַהּ, תֵּיפּוֹק לֵיהּ אִי מִשּׁוּם טֻמְאַת הַגַּת לְחוּד, אִי מִשּׁוּם מַגָּע לְחוּד, וּשְׁתֵּיהֶן לָמָּה, וְהָרַ"ב הִרְכִּיב שְׁנֵי פֵּרוּשִׁים יַחַד, שֶׁזֶּה שֶׁאָמַר לְפִי שֶׁנּוֹתְנִים בְּגַת טְמֵאָה, הוּא פֵּרוּשׁ רַשׁ"י לְפִי שֶׁעַל יְדֵי מַשְׁקִין הַיּוֹצְאִין בִּשְׁעַת דְּרִיכָה בַּגַּת הֻכְשְׁרוּ וְנִטְמְאוּ בַּגַּת הַטְּמֵאָה, וְקֹדֶם דְּרִיכָה אַף בְּמַגָּע לֹא נִטְמְאוּ, כֵּיוָן שֶׁלֹּא הֻכְשְׁרוּ וַדַּאי, דְּהָא דְּהַבּוֹצֵר לַגַּת הֻכְשַׁר [בְּפֶרֶק

קַמָּא דְּשַׁבָּת] הַיְנוּ הֵיכָא דְּהֶכְשֵׁר וַדַּאי אֲבָל לֹא בִּסְתָמָא. וּמַה שֶּׁכָּתַב הָרַ"ב וְהָעוֹבֵד כּוֹכָבִים מְטַמֵּא בְּמַגָּעוֹ הוּא פֵּרוּשׁ הָרַמְבַּ"ם דְּסְבִירָא לֵיהּ דְּסְתָמָא הֶכְשֵׁרוּ בַּבְּצִירָה. וְאֵין שְׁנֵי הַפֵּרוּשִׁים עוֹלִים כְּאֶחָד:

כב מִשּׁוּם מַגַּע עוֹבֵד כּוֹכָבִים לַעֲשׂוֹתוֹ יֵין נֶסֶךְ אִתְּמַר בַּגְּמָרָא:

כג **לֹא דוֹרְכִין**. שֶׁדְּרִיכָתָן בַּעֲבֵרָה בְּגַת טְמֵאָה, וּדְרִיכָתָן הִיא עִקַּר טֻמְאָתָן, כְּשֶׁנַּעֲשִׂין מַשְׁקֶה הֵן טְמֵאִים עַל יְדֵי הַגַּת. רַשִׁ"י. וְאַשְׁמְעִינַן דַּאֲפִלּוּ בְּסוֹף דְּרִיכָה שֶׁכְּבָר נִטְמְאוּ אָסוּר לְסַיֵּעַ יְדֵי עוֹבְרֵי עֲבֵרָה, וּמִשּׁוּם דְּדְרִיכָה חַד מַעֲשֶׂה הוּא. תּוֹסָפוֹת. וּלְהָרַמְבַּ"ם, בְּצִירָה בִּכְלַל מְלֶאכֶת הַדְּרִיכָה הִיא. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

כד **וְלֹא כוּ'**. שֶׁכָּל מַעֲשֶׂה עֲרִיכָה זוֹ בַּעֲבֵרָה. רַשִׁ"י:

משנה י

כו שֶׁעָשָׂה לוֹ יִשְׂרָאֵל יַיִן זֶה אַפּוֹתֵיקִי לִגְבוֹת הֵימֶנּוּ. רַשִׁ"י:

כה **אָסוּר**. שֶׁמָּא נָגַע בּוֹ. לְשׁוֹן הָרַמְבַּ"ם, כָּל יַיִן שֶׁיִּגַּע בּוֹ הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים הֲרֵי זֶה אָסוּר, שֶׁמָּא נִסֵּךְ אוֹתוֹ, שֶׁמַּחֲשֶׁבֶת הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים לְעָבוֹדָה זָרָה. הָא לָמַדְתָּ שֶׁיַּיִן שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁנָּגַע בּוֹ הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים דֵּינוֹ כְּסָתָם יֵינוֹ [שֶׁהוּא אָסוּר בַּהֲנָיָה]:

כז **מֻתָּר**. דְּנִתְפָּס כְּגַנָּב אֲפִלּוּ עַל הַכְּנִיסָה, וּמִשּׁוּם הָכִי לֹא חָיְשִׁינַן שֶׁמָּא נָגַע, דְּמִרְתַּת. הָרַ"ן:

כח וּמִסְתָּמָא נִסְּכִיהּ בַּעֲלִיָּתוֹ, וְאָסוּר בַּהֲנָאָה. רַשִׁ"י:

משנה יא

כט וְהַתּוֹסָפוֹת הִקְשׁוּ עַל כָּל זֶה כוּ'. לָכֵן נִרְאֶה לְרַבֵּנוּ תָּם לְהַעֲמִיד מִשְׁנָתֵנוּ בְּיֵשׁ מַפְתֵּחַ וְחוֹתָם, וּבִדְלָא כְתַב לוֹ הַנָּקְרִי הִתְקַבְּלְתִּי, וְהִלְכָךְ בְּעִיר שֶׁיִּשְׂרָאֵל וְעוֹבְדֵי כוֹכָבִים דָּרִים בָּהּ וּפָתַח פָּתוּחַ לִרְשׁוּת הָרַבִּים, אַף עַל פִּי שֶׁהוּא יֵינוֹ שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכָבִים, מֻתָּר, כֵּיוָן דְּמַפְתֵּחַ וְחוֹתָם בְּיָדוֹ, שֶׁהָעוֹבֵד כּוֹכָבִים יָרֵא פֶּן יִרְאֶהוּ יִשְׂרָאֵל טוֹרֵחַ וּמְזַיֵּף [וַיַּגִּיד לַיִּשְׂרָאֵל שֶׁטֹּרַח] וְיַפְסִיד לְמִכֹּר יֵינוֹ כוּ'. וְסֵיפָא דְּקָתָנֵי וְהַלָּה כוֹתֵב כוּ' הָוֵי יֵינוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְהִלְכָךְ בְּמַפְתֵּחַ וְחוֹתָם שָׁרֵי. אֲבָל בְּלֹא מַפְתֵּחַ וְחוֹתָם אֵין לְהַתִּיר, כֵּיוָן שֶׁבִּרְשׁוּת הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים דִּבְקַל יְנַסְּכֶנּוּ. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ל **שֵׁשׁ בָּהּ כוּ'**. דְּחוֹשֵׁשׁ הוּא אַף בַּלֵּילוֹת, שֶׁאִם לֹא יִרְאֻנּוּ זֶה יִרְאֻנּוּ זֶה, דַּאֲפִלּוּ בַּלֵּילוֹת אֵין רֶגֶל כָּל הָעוֹלָם כָּלָה מֵרְשׁוּת הָרַבִּים. רַשְׁבָּ"א:

לא **שׁוֹמֵר**. תֵּימָהּ, דְּהַיְנוּ רֵישָׁא יִשְׂרָאֵל וְעוֹבְדֵי כוֹכָבִים דָּרִין בָּהּ כוּ'. וְיֵשׁ לוֹמַר דְּאַשְׁמְעִינַן דַּאֲפִלּוּ בְּיִשְׂרָאֵל חַד סָגִי. תּוֹסָפוֹת:

לב דְּחִישִׁינַן לְגוֹמְלִין. גְּמָרָא. וּפֵרֵשׁ רַשִׁ"י אַף עַל גַּב דְּהַאי עוֹבֵד כּוֹכָבִים שֶׁהַבַּיִת שֶׁלּוֹ יְחֵד לוֹ קֶרֶן זָוִית לְיִשְׂרָאֵל וְלֹא נָגַע, דְּנִתְפָּס עָלָיו כְּגַנָּב, חָיְשִׁינַן דִּלְמָא שָׁבִיק לֵיהּ לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים

חֲבֵרוֹ בַּעַל הַיַּיִן דְּלֹא מִרְתַּת לְנַסּוֹכֵי, כִּי הֵיכִי דַּהֲדַר יִשְׂרָאֵל וְזָבֵין מֵהַאי עוֹבֵד כּוֹכָבִים זְמָנָא אַחֲרִינָא וּמַפְקִיד לֵיהּ גַּבֵּי הַהוּא דְּלִשְׁבִּיק לֵיהּ לְנַסּוֹכֵי:

משנה יב

לג וְיֹאמַר וְיהִי מָה אִם יֵדְעוּ בוֹ לֹא יִקְחוּ מִמֶּנִּי. הָרַמְבַּ"ם:

פרק ה

משנה א

א **הַשּׁוֹכֵר כּוּ'**. עוֹבֵד כּוֹכָבִים שְׁשָׂכַר אֶת יִשְׂרָאֵל. רַשִׁ"י:

ב וּמִשּׁוּם חֲמָרָא דְּיֵין נָסֵךְ קָנְסוּ. אַף עַל גַּב דְּבִשְׁבִיעִית לֹא קָנְסוּ פּוֹעֵל דְּלֹא נְפִישׁ אַגְרֵיהּ:

ג וּבְחָבִיּוֹת שֶׁאֵינָן שֶׁל יֵין נָסֵךְ אֶלָּא כְּגוֹן שֶׁל שֵׂכָר, וְאַף עַל פִּי שֶׁאוֹמֵר לוֹ הַעֲבֵר לִי חָבִית שֶׁל יֵין נָסֵךְ [פֵּרוּשׁ, אַף עַל פִּי שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁשְּׂכָרוֹ הוֹדִיעוֹ שֶׁבִּכְלַל הַמְּלָאכָה אֵיכָא חָבִית שֶׁל יֵין נָסֵךְ] שְׂכָרוֹ מֻתָּר. וּפֵרֵשׁ רַשִׁ"י, שָׂדֵי פְּרוּטָה לְנַהֲרָא. אִי נַמִּי לֹא שָׁקֵיל מִיַּד עוֹבֵד כּוֹכָבִים, וְאֵינָךְ מִשְׁתְּרֵי דְּהָא לֹא שַׁיָּךְ שְׂכַר הַהוּא חָבִית בַּהֲדֵי אִינָךְ, דְּכָל חָדָא קָנְיָן אַגְרָא בְּאַפֵּי נַפְשֵׁיהּ:

ד דְּכָל כַּמָּה דְּלָא אַעֲבְרִינְהוּ לְכֻלְּהוּ לֹא יָהֵיב לֵיהּ מִידֵּי, הִלְכָךְ אַגְרָא שַׁיָּךְ בֵּיהּ. רַשִׁ"י. דְּכֻלֵּהּ אַגְרָא אַכֹּל חָדָא וַחֲדָא יָהֵיב. הָרַמְבַּ"ן. וַאֲפִלּוּ לֹא הוֹדִיעוֹ בִּשְׁעַת הַשְּׂכִירוּת אֶלָּא נִמְצָא אַחַר כָּךְ. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ה דְּכֵיוָן דְּאִי לֹא מוֹתִיב לֵיהּ לֹא מָצֵי אָמַר לֵיהּ נַכֵּי לֵיהּ אַגְרָא דְּלָגִינָא, הֲרֵי זֶה כְּאִלּוּ לֹא שְׂכָרָהּ לְכָךְ. גְּמָרָא:

משנה ב

ו **מַתָּרוֹת**. בַּיְרוּשַׁלְמִי מְפָרֵשׁ דְּמַיְרֵי בַּעֲנָבִים הַמְחֻבָּרִים לָאֶשְׁכּוֹל. אֲבָל אִם נִטַּל הָעִקָּץ הֲוֵי כִּמְבֻקָּעוֹת מִפְּנֵי נֶקֶב הַנִּשְׁאָר בִּזְנָבוֹ. תּוֹסָפוֹת:

ז **נָפַל עַל גַּבֵּי וְכוּ' אָסוּר**. לֹא גָּרְסִינַן בִּסְפָרִים אֲחֵרִים. דְּאִי גָּרְסִינַן הָוָה לָן לְמֵימַר חָסוּרֵי מִחַסְּרָא וְהָכִי קָתָנֵי, אֲבָל בִּתְאֵנִים יְבֵשִׁים נוֹתֵן טַעַם לִפְגָם הוּא:

ח **מֻתָּר**. בַּגְּמָרָא יָלְפִינַן לֵיהּ מִקְּרָא:

ט פֵּרוּשׁ בְּמַשְׁקֶה הַנַּעֲשֶׂה מִדְּבַשׁ. [דְּאִלּוּ הַדְּבַשׁ עַצְמוֹ מֻשְׁבָּח בַּבָּשָׂר]:

י תֵּימַהּ לִי, דְּמָה עִנְיָן זֶה לְמַשְׁבִּיחַ וּלְבַסּוֹף פּוֹגֵם, דְּלֹא אָמְרָן אֶלָּא עַל הַדָּבָר שֶׁבִּשְׁעַת תַּעֲרֻבְתּוֹ מַשְׁבִּיחַ וּלְבַסּוֹף פּוֹגֵם, וּלְכָךְ יֵשׁ לֶאֱסֹר הַמַּאֲכָל הַהוּא מִפְּנֵי שֶׁבִּתְחִלַּת תַּעֲרֻבְתּוֹ הָיָה מֻשְׁבָּח כּוּ', אֲבָל בִּכְלֵי שֶׁאֵינוֹ בָּן יוֹמוֹ כְּבָר נִפְגַּם הַטַּעַם וְנִמְצָא שֶׁזֶּה הַתַּעֲרֻבֶת פּוֹגֵם

מִתְּחִלָּה וְעַד סוֹף הוּא כוּ'. וּבַגְּמָרָא דְּמַשּׁוּם גְּזֵרָה אַטּוּ בֶּן יוֹמוֹ אָסוּר, אֲבָל מִשּׁוּם עַצְמוֹ נוֹתֵן טַעַם לִפְגָם מַמָּשׁ הוּא:

משנה ג

יא **מַעֲבִיר כוּ'**. מִירֵי בְּחָבִית סְתוּמָה בִּפְקָק שֶׁל עֵץ וְכַיּוֹצֵא בּוֹ. אַף עַל גַּב דְּהָעוֹבֵד כּוֹכָבִים יָכוֹל לְסַלְּקוֹ וְלִגַּע בְּלֹא זִיּוּף כְּלָל, כֵּיוָן דִּבְחֻזְקַת מִשְׁתַּמֵּר מֻתָּר. אֲבָל בִּפְתוּחִים לְגַמְרֵי לֹא, דְּכֵיוָן שֶׁהֵם עַל כְּתֵפוֹ וְיָכוֹל לִגַּע בָּהֶן בְּהֶדְיָא, חָיְשִׁינַן דִּלְמָא נָגַע וְלֹא מִרְתַּת כְּלָל, דְּמִשְׁתַּמֵּט לְמֵימַר לְהַחֲזִיק בֶּחָבִית נִתְכַּוַּנְתִּי שֶׁלֹּא יִפֹּל. וְאַף עַל גַּב דִּסְתָמָא קָתָנֵי, וּמַשְׁמַע דְּאַיְרֵי בִּפְתוּחוֹת דּוּמְיָא דְאַחֲרִינֵי, סְתָמָא דְּמַעֲבִיר חָבִית מִמָּקוֹם לְמָקוֹם הַיְנוּ סְתוּם קְצָת שֶׁלֹּא יֵצֵא הַיַּיִן בְּטִלְטוּל הֶחָבִית, וַאֲפִלּוּ הָכִי בִּפְקָק שֶׁל עֵץ פְּתוּחוֹת מִקְּרוֹ. הָרֹא"שׁ:

יב אֲבָל הַתּוֹסָפוֹת דִּקְדְּקוּ דְּדַוְקָא בְּבָא דֶּרֶךְ עֲקַלְתּוֹן, שֶׁיָּכוֹל לָבֹא עָלָיו פִּתְאוֹם שֶׁלֹּא יִרְאֶנּוּ. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

יג וְזֶה לְשׁוֹן הָרֹא"שׁ, וְהוֹדִיעוֹ שֶׁהוּא מַפְלִיג, פֵּרוּשׁ, שֶׁאָמַר לוֹ שֶׁדַּעְתּוֹ לְהַפְלִיג בְּסָתָם, אוֹ שֶׁאָמַר לוֹ הַמָּקוֹם, וְיֵשׁ בְּאוֹתָהּ הַפְלָגָה כְּדֵי שֶׁיִּשְׁתֹּם וְיִסְתֹּם וְיִגֹּב. אֲבָל אִם אֵין בְּאוֹתָהּ הַפְלָגָה כְּדֵי שֶׁיִּשְׁתֹּם כּוּ', אֲפִלּוּ שָׁהָה זְמַן מְרֻבֶּה מַמָּשׁ, דִּבְכָל עִנְיָן מִרְתַּת עוֹבֵד כּוֹכָבִים דִּלְמָא אָתֵי הַשְׁתָּא וְחָזֵי לֵיהּ:

יד וְאִי אֶפְשָׁר לְנָטְלָהּ שֶׁלֹּא תִּשָּׁבֵר כֻּלָּהּ. רַשִׁ"יּ:

טו וְרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל סְבִירָא לֵיהּ נְהִי דְּלִמַּעְלָה לֹא יָדַיע, לְפִי שֶׁלְּמַעְלָה מֵרְחוֹ הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים וְהַשְׁוָה סְתוּמוֹ, לְמַטָּה מִיהָא יָדַיע, דִּלְמַטָּה לֹא יוּכַל הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים לְמָרְחוֹ, וּכְשֶׁיִּפְתַּח יִשְׂרָאֵל אֶת הַמְּגוּפָּה יִרְאֶה מִתַּחְתֶּיהָ אוֹתָהּ סְתִימָה. וְרַבָּנָן, כֵּיוָן דִּלְמַעְלָה לֹא יָדַיע, לֹא מַסִּיק אַדַּעְתֵּהּ דַּאֲפִיךְ וְחָזֵי לֵיהּ. אִי נַמִי, זְמָנִין דְּחָלִים [מִתְמַלֵּא הַנֶּקֶב מִלְּמַטָּה כִּלְמַעְלָה. רַשִׁ"יּ]:

משנה ד

טז **יוֹצֵא וְכוּ'**. כָּל הַיּוֹם כֻּלּוֹ. הָרַמְבַּ"ם:

משנה ה

יז **וּלְגִינָה כוּ'**. וְהֵם פְּתוּחוֹת דּוּמְיָא דְּשֻׁעַל הַשֻּׁלְחָן. הָרֹא"שׁ. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ו

יח **סְתוּמוֹת כוּ'**. כֵּיוָן שֶׁהֵם סְתוּמוֹת הֲרֵי זוֹ רְאָיָה שֶׁלֹּא פָּתָחוּם, שֶׁאִלּוּ פָּתָחוּם לֹא חָזְרוּ לְסָתְמָם, שֶׁאֵין אֵימַת אָדָם עֲלֵיהֶם. וּמֵיהוּ דַּוְקָא סְתוּמוֹת בְּמִגּוּפָּה שֶׁל טִיט. אֲבָל בִּפְקָק שֶׁל עֵץ כִּפְתוּחוֹת דָּמֵי, וְכִי מַהֲדַר לִפְקָק, לְאוֹ מִשּׁוּם אֵימָתוֹ אֶלָּא אוֹרְחָא דְּמִלְּתָא. הָר"ן:

יט **מַתָּרוֹת**. וּמֵיהוּ דַּוְקָא בִּפְתוּחוֹת מִתְּחִלָּתָן, אֲבָל סְתוּמוֹת שֶׁנִּפְתְּחוּ חָיְשִׁינַן לְהוּ. הָר"ן:

משנה ז

כ **אָסוּר**. פֵּרוּשׁ, שֶׁקִּבְּלוּהָ בַּשָּׂכָר. אֲבָל בְּהֶכְנָסָה לְבַד לֹא נֶאֱסָר, שֶׁאֵין חֲצֵרוֹ שֶׁל אָדָם קוֹנָה לוֹ בְּעַל כָּרְחוֹ. בֵּית יוֹסֵף:

כא וּמִכְּי מָדַד מִסְתָּמָא מוֹשֵׁךְ. וְעַיֵּן בְּסָמוּךְ:

כב וּבִירוּשַׁלְמִי גָּרְסִי עַקֶּבֶת בְּקוֹ"ף, וּמְפָרֵשׁ כְּמָה דְּתֵימָא עֲקֵבָה מִדָּם. פֵּרוּשׁ לִכְלוּךְ יַיִן. הָרַ"ן:

כג דְּמִסְתַּסְרָא מִשּׁוּם נִצּוֹק שֶׁחִבֵּר יַיִן שֶׁבַּמַּשְׁפֵּךְ וְיַיִן שֶׁבְּקַרְקַעְיִת שֶׁל צְלוֹחִית. גְּמָרָא. וְכָתַב הָרַ"ן, וְהַאי אָסוּר, בַּהֲנָאָה קָאָמַר, וּמִשּׁוּם הָכִי דָּוְקָא כִּי אִית בֵּיהּ עַכָּבַת יַיִן, הָא לָאו הָכִי לֹא עָדִיף מִנּוֹדוֹת הָעוֹבְדֵי כוֹכָבִים דְּפֶרֶק ב' מִשְׁנָה ד', וּלְפִי זֶה אֲנַן דְּקַיְמָא לָן בְּתַעֲרֹבוֹת כְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל [דְּמִשְׁנָה י'] לֹא קַיְמָא לָן כִּי הַהִוא מַתְנִיתִין. וּלְהָכִי מְפָרֵשׁ הָרַ"ב לְעֵיל דָּוְקָא בְּכֵלָיו שֶׁל יִשְׂרָאֵל, דְּאִי בְּכֵלָיו שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכָבִים הָיָה אָסוּר אַף בְּפָסַק קֹדֶם שֶׁמָּדַד, לְתַנָּא דְּמַתְנִיתִין. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

כד וְכֵיוָן שֶׁהַכְּלִי בְּיָדוֹ וְלֹא עַל גַּבֵּי הַקַּרְקַע, מִסְתָּמָא מְנַדְּנְדוֹ וְנֶאֱסָר. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ח

כה **יֵין נָסָךְ**. כָּל הֵיכָא דְּתָנֵי יֵין נָסָךְ, אַף סְתָם יֵינָם בְּמַשְׁמַע, אֶלָּא אִם כֵּן פֵּרֵשׁ. הָרַ"ן. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

כו שֶׁמִּפְּנֵי שֶׁאֵין דֶּרֶךְ לְעָרוֹת בִּכְלִי כָּזֶה, אֵין אָנוּ רוֹאִין כְּנִפּוּל וּמְעָרֵב אֶלָּא מַה שֶּׁיָּרַד כְּבָר. מַה שֶּׁאֵין כֵּן בִּשְׁאָר כֵּלִים שֶׁדֶּרֶךְ הוּא לְעָרוֹת מֵהֶן, כֵּיוָן שֶׁסּוֹף הַיַּיִן לֵירֵד עַל יָדוֹ אִי אֶפְשָׁר לוֹמַר בּוֹ רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן בָּטֵל, שֶׁכָּל הָעוֹמֵד לִפֹּל וּלְהִתְעָרֵב חָשְׁבִינַן לֵיהּ כִּמְעֹרָב כְּבָר. הָרַ"ן. וּתְנָאִים אֵלּוּ שֶׁכָּתַב הָרַ"ב, הוּא הַדִּין לְשֶׁאֵינוֹ מִינוֹ שֶׁהוּא בְּנוֹתֵן טַעַם שֶׁהַדִּין כֵּן. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

כז לֹא בָא לְמַעֵט כָּל שֶׁנִּתְבָּאֵר עַד עַתָּה, אֶלָּא לְהוֹרוֹת הֲלָכָה בְּכָל הָאִסּוּרִין הוּא דַּאֲתָא:

כח דְּזֶה הַכְּלָל לַאֲתוֹיֵי טֶבֶל. גְּמָרָא:

כט וְהוּא הַדִּין מַיִם בְּמַיִם. תּוֹסְפוֹת:

ל **בְּנוֹתֵן טַעַם**. יֵשׁ מְפָרְשִׁים דְּהַיְנוּ בְּשִׁשִּׁים כְּמוֹ בְּשְׁאָר אִסּוּרִין. וְהָרַאֲבַ"ד כָּתַב כֵּיוָן שֶׁנִּתְעָרֵב בְּמַיִם עַד שֶׁיֵּשׁ בּוֹ יוֹתֵר מִזִּינָה פּוֹגְמוֹ וּמַתִּר אֲפִלּוּ בְּשִׁתִּיָה, הִלְכָךְ אִם יֵשׁ בַּמַּיִם שִׁשָּׁה חֲלָקִים מִן הַיַּיִן מַתִּר אֲפִלּוּ בְּשִׁתִּיָה. וְכֵן פָּסַק הַטּוּר. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

לא וּשְׁבִיעִית דְּאוֹסֵר בְּמַשֶּׁהוּ, אֵינוֹ אוֹסֵר בַּאֲכִילָה, אֶלָּא שֶׁחַיָּב לְאָכְלוֹ בִּקְדֻשַּׁת שְׁבִיעִית. וְחָמֵץ יָצָא מִן הַכְּלָל, לְפִי שֶׁהוּא לִזְמַן קָצוּב וּבְהֶעְבֵּר הַזְּמַן סָר אִסּוּרוֹ. הָרַמְבַּ"ם:

משנה ט

לב **בְּכָל שֶׁהֵן**. הַאי בְּכָל שֶׁהֵן אֵין פֵּרוּשׁוֹ שֶׁאֲפִלּוּ בְּמַשֶּׁהוּ מֵאִסּוּרִין הַלָּלוּ יֶאֱסֹר תַּעֲרֻבְתּוֹ בַּהֲנָאָה, דְּהָא דַּוְקָא דָּבָר שֶׁבְּמִנְיָן קָא חָשִׁיב, הִלְכָךְ וַדַּאי הַאי כָּל שֶׁהֵן הָכִי קָאָמַר, שֶׁכָּל אֶחָד מֵאִסּוּרִים הַלָּלוּ אִם הוּא דָּבָר שֶׁבְּמִנְיָן אוֹסֵר תַּעֲרֻבְתּוֹ אֲפִלּוּ רִבָּה עָלָיו אֶלֶף כַּיּוֹצֵא בּוֹ. הָרַ"ן:

לג וְהָכָא כְּשֶׁאִסּוּר וְהֶתֵּר כָּל אֶחָד בְּעֵין. וְלֹא דָמֵי לְתַעֲרֻבֶת דְּלֶעֵיל וּמַתְנִיתִין דְּלָקַמָּן. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

לד וְהוּא הַדִּין לִשְׁאָר הָאוֹסְרִין בְּכָל שֶׁהֵן, שֶׁיִּמָּכְרוּ חוּץ מִדְּמֵי אִסּוּר. הָרַמְבַּ"ם. וְהָרַאֲב"ד:

לה דְּהַשְׁתָּא הָוֵי דָּבָר הַנִּמְכָּר בְּמִנְיָן, כַּמָּה גְּוִוֹת בְּסֶלַע, וְעוֹשִׂין מֵהֶן שַׁקִּין. רַשִׁ"י:

לו וְאִם כֵּן מִשְׁנָה ה' פֶּרֶק ז' דְּחֻלִּין דְּאוֹסֶרֶת גִּיד הַנָּשֶׁה מִשּׁוּם דִּבְרִיָּה הִיא, וַהֲתִיכַת נְבֵלָה דְּרָאוּיָה לְהִתְכַּבֵּד הִיא, פְּלִיגָא אַמַּתְנִיתִין, וְכֵן מַתְנִיתִין דְּרֵישׁ פֶּרֶק ח' דִּזְבָחִים. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה י

לז **שְׁנָפַל**. כְּשֶׁנָּפַל בְּחָבִית גְּדוֹלָה וְנִשְׁתַּבְּרָה וְנָפַל כֻּלּוֹ כְּאֶחָד לְגוֹ הֶתֵּרָא, וְלֹא אָמְרִינַן קַמָּא קַמָּא בָּטִיל לֵיהּ בְּרוֹב. רַשִׁ"י:

לח וְקָא מַשְׁמַע לָן דַּאֲפִלּוּ נִתְעָרֵב הַיַּיִן מֵמֵּשׁ. אֲבָל כִּי נִתְעָרֵב חָבִית בְּחָבִיּוֹת אֲפִלּוּ יֵין נֶסֶךְ גָּמוּר נַמִּי שָׁרֵי בְּהוֹלָכַת הֶנְאָה לְיָם הַמֶּלַח. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה יא

לט **יִקָּלֵף**. וְאַחַר כָּךְ יְנַגְּבוֹ. הָרַ"ן וְהָרֹא"שׁ:

מ כְּלוֹמַר, שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁהַזֶּפֶת נִקְלָף, לֹא הוּסַר בָּזֶה טַעַם הַיַּיִן, לְפִי שֶׁהַחֶרֶס עַצְמוֹ מִקְּבֵל הַזֶּפֶת בָּלַע כְּשֶׁנָּתַן הַיַּיִן בַּזֶּפֶת לְזַפְּתָהּ כוּ'. וּלְשׁוֹן הָרַ"ן, מִשּׁוּם דְּחֶרֶס בָּלַע טוּבָא:

מא **אֲסוּרָה**. וְאֵינָהּ נִתֶּרֶת בְּנִגּוּב אֶלָּא בְּעֵרוּי. דְּנִגּוּב אֵינוֹ מַפְלִיט בִּכְלִי חֶרֶס. וְכֵיוָן דְּצָרִיךְ עֵרוּי, אֵין צָרִיךְ קְלִיפָה, דְּעֵרוּי מַפְלִיט אַף בְּלֹא קְלִיפָה כָּל זְמַן שֶׁלֹּא דָרַךְ בָּהּ, דְּלֹא גָּרַע מִקַּנְקַנִּים שֶׁמַּכְנִיסִין לְקִיּוּם. הָרֹא"שׁ:

משנה יב

מב וַאֲפִלּוּ חֲדָשִׁים, דְּהָא יְשָׁנִים וְלִבְנָן כַּחֲדָשִׁים דָּמוּ, וַאֲפִלּוּ הָכִי בָּעוּ טְבִילָה:

מג דְּבָתַר סוֹפוֹ אָזְלִינַן, שֶׁחִפָּהוּ מַתָּכוֹת. גְּמָרָא:

מד הוֹאִיל וְכִי נִשְׁבְּרוּ יֵשׁ לָהֶן תַּקָּנָה [עַל יְדֵי הַתָּכָה], כִּכְלֵי מַתָּכוֹת דָּמֵי. גְּמָרָא:

מה יְלְפֵינַן לֵיהּ בַּגְּמָרָא מִקְּרָא. וְהַתִּימַהּ עַל הָרַ"ב שֶׁלֹּא הִצְרִיךְ לְהָסִיר הַחֲלוּדָה כְּמוֹ שֶׁהִצְרִיךְ בְּהַגְעָלָה. וּכְמוֹ שֶׁכָּתְבוּ הַפּוֹסְקִים. וּבְלִבּוּן שֶׁלֹּא הִצְרִיךְ כֵּן, הוּא כְּדַעַת הַטּוּר שֶׁהָאֵשׁ יַעֲבִיר הַכֹּל:

מו שֶׁזֶּה שֶׁנֶּאֱמַר כָּל אֲשֶׁר יָבֹא בָאֵשׁ תַּעֲבִירוּ בָאֵשׁ, פֵּרוּשׁ כְּדֶרֶךְ תַּשְׁמִישׁוֹ כֵּן הַגְעָלָתוֹ. רַשְׁ"י:

מז וְיֵשׁ לְדַקְדֵּק מָה רָאָה בְּמַתְנִיתִין שֶׁשָּׁנָה בְּשַׁפּוּד וְאַסְכָּלָה הֶכְשֵׁרוֹ לְרוֹתֵחַ, וּבְסַכִּין הֶכְשֵׁרוֹ שֶׁל צוֹנֵן. וְיֵשׁ לוֹמַר שֶׁלֹּא הָיָה צָרִיךְ כְּלָל לִשְׁנוֹתוֹ, לְפִי שֶׁהוּא כְּבָר בִּכְלַל מַה שֶּׁשָּׁנָה לְהַגְעִיל יַגְעִיל, לְלַבֵּן כוּ'. אֲבָל שֶׁהֶצְרַךְ לִשְׁנוֹתוֹ בְּשַׁפּוּד וְאַסְכָּלָה, שֶׁמִּפְּנֵי שֶׁשָּׁנִינוּ בָהֶן לְעִנְיַן קָדְשִׁים דִּבְהַגְעָלָה סַגִּי לְהוּ כִּדְאִיתָא בִּזְבָחִים [פי"א מי"א] מִשּׁוּם דְּכִי בָלַע דְּהֶתֵּרָא בָלַע, קָא מַשְׁמַע לָן דְּהָכָא מְלַבְּנָן כוּ'. וּבְסַכִּין הוֹדִיעָנוּ דְּאַגַּב דּוֹחֲקָא דְּסַכִּינָא לֹא סַגִּי לֵיהּ בַּהֲדָחָה אֲפִלּוּ לְצוֹנֵן וְצָרִיךְ שִׁיפָה כוּ'. הָרַ"ן. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

מח דְּנוֹתֵן טַעַם לִפְגָם מֻתָּר. וְהַתּוֹרָה לֹא אָסְרָה אֶלָּא קְדֵרָה בַּת יוֹמָא. גְּמָרָא: